

prasząc ich do współpracy, nie szukam wcale ani literackich, przerobionych pracą i móżolem utworów, ani wspomnień osobistych dłuższych, gdyż wiem dobrze, że wyjątki tylko z pamiędzy nas zdołają to uczynić. Szukam wspomnień ulotnych, urywków — że tak powiem — życia, które najjaskrawiej w pamięci pozostały, nie będą bowiem zatarte przez przeżycia późniejsze i odtworzą w ten sposób bez fałszu i pretensji ten czy inny moment, silniej przez poszczególnego kolegę przeżyty. Pracę tę literacką doprowadzić do przeciętnej formy zdoła komitet redakcyjny. W ten sposób każdy prawie z legionistów stać się może naszym współpracownikiem.

Wreszcie chciałbym wspomnieć i zaprosić do udziału w naszej pracy i tych, którzy nas otaczali sympatią, którzy nam w pracy legionowej pomagali, nie będąc z nami w szeregach. Dadzą oni bowiem może łatwiej, niż to my zrobić możemy, odtworzenie przeżyć całego ogółu polskiego podczas naszej awangardowej historycznej roboty. Zapraszamy nawet tych, którzy w stosunku do Legionów byli niechętni lub im byli przeciwni, byle ich wspomnienia ze spotkania z nami nosiły charakter szczerości historycznej i nie miały w sobie cech fałszu. Polemiki z kimkolwiek i czymkolwiek unikamy, nie chcemy tylko kłamstwa i odpieramy wszelką próbę przekręcania naszego życia, naszych prac i naszych cech.

Kończę wyrażeniem nadziei, że to moje wstępne słowo nie pozostanie bezskutecznym i znajdzie łaskawe echo u wszystkich kolegów i u tych, co miłują prawdę historyczną.

Sulejówkę, 17 grudnia 1924 r.

DEDYKACJA NA EGZEMPLARZU KSIĄŻKI: «ROK 1920»
OFIAROWANYM WALEREMU SŁAWKOWI

(24 grudnia 1924 r.)

Dedykację podajemy według tekstu drukowanego w t. VIII «Pism — Mów — Rozkazów», zgodnego z oryginałem na egzemplarzu książki.

Kochany Gustawie!

Jeszcze wczoraj widziałem tve rozdrażnione na mnie oczy¹⁾ i myślałem, ileż to razy mieliśmy na siebie w życiu rozdrażnione oczy. Jesteśmy jak dwa stare niezłomne ko-

¹⁾ Mowa o rozmowie w mieszkaniu K. Świtalskiego, podczas której najbliżsi ówczesni współpracownicy Piłsudskiego chcieli go odwieść od używania stylu drastycznego.

nie, co chodząc często jakimiś wertepami osobno, spotykają się na prostym gościńcu swego życia raz po raz, by się przywitać wesoło i stanąć razem do ciągnięcia tej samej bryki.

Ciągnęliśmy dawniej razem kałamaszki i bryczułki ¹⁾, ciągnęliśmy i ciężkie ładowne często błotem bryki — znane, stare, niezmęczalne konie!

Śmieszne, co?! Na gwiazdkę, mój drogi, przyjmij wraz z książką przyjaciela przyjaźń i serca całej rodziny.

Sulejówek, 24 grudnia 1924 r.

J. Piłsudski.

O Ż A R Ó W ²⁾

(29 grudnia 1924 r.)

Piłsudski napisał do tomu II «Wspomnień Legionowych» niżej przytoczone wspomnienie o skutkach, jakie dało niszczenie ziem b. Kongresówki przez wojska rosyjskie, podczas ich odwrotu w okresie letniej ofensywy państw centralnych 1915 roku.

W archiwum «Instytutu Józefa Piłsudskiego» znajduje się rękopis tej pracy.

Tekst podajemy według t. II «Wspomnień Legionowych» str. 40—48.

Stałem kwaterą w Bidzinach ³⁾. Ładny dwór, miłe otoczenie. Właściciele ⁴⁾ są w jakimś pokrewieństwie z beliniami, jak wiele z domów obywatelskich w Sandomierskim. Oprócz tego dwór jest nam wdzięczny. Nasze patrole ułańskie zbawiły dwór od zniszczenia. Dwór stoi niespalony dzięki krwi ułanów, którzy na polach bidzińskich stoczyli zwycięską potyczkę, spędzając kozaków, przykrywających początek palenia Polski.

Tak — palić mają Polskę Moskale, wycofujący się widocznie ku wschodowi. Patrole moje doniosły, że niedalekie miasteczko Ożarów jest spalone zupełnie, że ludność cała jest wygnana gdzieś na wschód i że kościół nie chciał się palić, więc go trzykrotnie naftą oblewano, by go zniszczyć. Linia na-

¹⁾ Aluzja do wspólnej pracy Piłsudskiego z Walerym Sławkiem w czasach przed niepodległością Polski.

²⁾ Ożarów, miasteczko w powiecie opatowskim, województwa kieleckiego, 23 kilometry na północny-wschód od Opatowa. W czasie ofensywy państw centralnych w roku 1915, I Brygada Legionów, ruszywszy z nad Nidy, po bitwie i dłuższym postoju pod Konarami, doszła w dniu 25 czerwca pod Ożarów.

³⁾ Bidziny — wieś i dwór, 6 kilometrów na południe od Ożarowa.

⁴⁾ Bilińscy.